

„Doende Israel zondigen“.

Om zijne zonden, die hij gezondigd had, doende wat kwaad was in de oogen des HEEREN, wandelende in den weg van Jeroboam, en in zijne zonden, die hij gedaan had, doende Israel zondigen.

1 Kon. 14 : 19.

Van Zimri, een onheilig vorst uit Israël, meldt de Schrift ons, dat hij niet alleen zelf als koning gezondigd had, doende wat kwaad was in de oogen des Heeren, maar dat hij hierbij zoo gewetenloos te werk ging, dat hij zijn volk met zich deed zondigen.

Het staat er zoo onomstendig in vs. 19: „Zimri stierf om zijne zonden die hij gedaan had, doende wat kwaad was in de oogen des Heeren, wandelende in den weg van Jeroboam en in zijn zonde die hij gedaan had, doende Israel zondigen“.

Nu is er allerlei manier, waarop de eene menach den ander doet zondigen.

Uit stille tijd kan men iemand zoo tergen en sarren, dat hij ten slotte opvlucht en aan ons zich vergriipt. Uit zinlijken hartstocht kan de man een vrouw, of de vrouw een man, zoo prikkelen en verleiden, dat ten slotte de verleide zich aan zonde overgeeft. Wie stelen wil kan, wijl hij hulpe voor zijn diefstal noodig heeft, een ander derwys heet op 't geld maken, dat hij zich tot meedoene leent. Hoe dikwijls is 't niet gezien, dat een ouder makker aan de Akademie, in 't Leger of op de werkplaats een pas aangekomene zedelijk bederft, en uitlicht om zijn braafheid. Zelfs op de kostscholen is dit „doen zondigen“ lang niet vreemd. Maar toch, van dit alles is in dit gestrengte woord over Zimri geen sprake.

Van hem wordt hier gehandeld uit hoofde van het roekeloze misbruik dat hij van zijn gezag maakte.

Niet alleen toch dat hij zelf in openbare zonde verviel, maar krachten zijn gezag gaf hij last en bevel aan zijn volk, om dingen te doen, die tegen God ingingen, en zoo bracht hij zijn volk tot allerlei dat zonde tegen God was.

Hij deed zijn volk zondigen.

Er is hier alzoo geen sprake van verleiding, noch van zondig, voorbeeld, noch van een elkaar helpen in wat kwaad is, maar heel anders van een onheilig gezag, waardoor men de personen die men onder zich heeft, tot het doen van wat zondig voor God is, brengt en noodzaakt.

Zoo scherp wees reeds het grootste gebod hierop: „Ik, de HEERE, bezoek de misdaden der vaderen aan de kinderen tot in het derde en vierde geslacht dergenen die mij haten.“

Het is in 't minst niet waar, dat de zonde in ons menschelek leven een zuiver persoonlijke karakter draagt en eeniglijk aan het individu kleef.

Er waren steeds deugden-families, waarin de kleine kinderen van jonge af in het kwade werden opgevoed. Het zondige dat straks uit kom, sloep met de geboorte uit het zondig geslacht in 't bloed, en werd atraks gevoed door 't zondig gezinsleven, en door wat 't jonge kind van de ouders te hooren kwam.

Ook in de zonde is samenhang, even als in de Godsaligheid. Viel u de rijke zegen ten deel, dat uw ouders in volken zijn Godvruchtig waren en u van kindsben af in de vrees des Heeren trachten op te voeden, zoo dat ge veelal ook in vrome kringen omgingt, dan is u hiernaede een geluk beschoren geweest, waaraan ge zelf niets hebt toegerecht, doch dat u van anderen, onder Gods leiding, toekwam.

Doch juist zoo ging 't dan ook omgekeerd. Het eene kind leert bidden en God vrezen, het andere daarentegen vloeken en Gods eere schenden.

De wrake Gods over de ongerechtigheid van een gesin, een geslacht of een volk, treft dan ook volstrekt niet enkel de zondige voorgangers, maar even bealst de nakomelingen. Niet alleen over de woestaards van Babel, maar even bealst over de kinderkeulen van Babylon wordt dan ook het harde oordeel geprofeet.

Met de Schrift voor u, kunt ge geen oogenblik volhouden, dat 't alles geheel persoonlijk en uitsluitend individueel toegaat.

Ook de diep-zondige volkzonden en gewoonten erven over van geslacht op geslacht, en telkens weer bespeurt ge hoe de ouders, de voorgangers, de leiders het opkomend geslacht doen zondigen. En zulks wel door een onheilige opvoeding, door onkuise zeden, door oververdelbare volksgebruiken, zij 't al met een sterk verschil in graden; wat dan zeggen wil, dat wel heel het volk aangezet is, maar dat 't kwaad bij de betere klassen slechts zijdelings insluipst, de groote massa zichbaar vergiftigt, en ten slotte de diepst gezonden groep aan het kwaad verslaaft, en dan bijna altijd man, vrouw en kinderen.

Daar komen dan af en toe wel genade-wonders bij voor. Magdalen's zijn er steeds geweest. Uit de bangste schuithoeken der zonde heeft God soms een van zijn uitverkorenen geroepen. Maar die hooge uitzonderingen nu daargelaten, bleef 't ook onder ons nog steeds als in Zimri's dagen, dat gezaghebbende, invloedrijke personen, maar al te dikwijls zonden van allerlei aard goed praten, er in voorgaan, en ten slotte de jongeren er in doen zondigen.

Voor al in onze groote steden woekeren die tegen God ingaande kringen voort. Om vroomheid wordt dan gelachen. Een sluwe list van zonde wordt met handgeklap toegejuicht. Over en weer zet men tot het zondige aan. En zoo groeien er gehele geslachten op, die men in den meest letterlijken zin van jonge aan leert en al zondigen.

Zo lang nu in wet en recht de eere Gods nog vooran stond, ging althans de Christelijke Overheid hiertegen in. Thans echter heeft ook dit uit 't al van wetgevers en rechters brengen gedurig alle begrip van goede zede en gerechtigheid aan het wankelen. Zelfs den eed heeft men loogewikt. En resultaat hiervan nu is, dat allerlei zonde ophield door den schrik der consensie achtervolgd te worden. Vergoeljing trad in, waar gestreng oordeel alleen reddend kon.

En deze ommekeer in de gerechtigheid grijpt ten slotte heel 't volk aan, zoodat de lucht-hartige en afgeloofde voorgangers ten slotte heel 't volk doen zondigen.

En al komt er dan af en toe een reusel, een heilige opwaking, in den grond van zijn leven is 't volk dan toch aangezet en vergiftigd. Er is dan tot in de Overheid en in de wet een onheilig element binnengedrongen, dat 't volk niet opheft en verdelst, maar zinken doet en doet zondigen.

Dat gaat dan niet persoonlijk toe, maar laat het volk als volk aan. Vandaar dat het oordeel Gods dan ook tegen het volk als volk uitgaat, tot in het derde en in het vierde geslacht van wie Gods wrake hebben getart.

Dr. A. K.

Amsterdam, 12 October.

Het vredesmanifest, dat j. l. Zondag van al onze kansen is voorgelezen en dat nu als getuigenis van de gezamenlijke Protestantische Kerken in Nederland tot de Overheden en volkeren zal uitgaan, luidt aldus:

Onder den diepen indruk van den al feller woedenden krijg, die de wereld tot een slagveld dreigt te maken, hebben de Protestantische Kerken in Nederland zich verenigd om tegen de voortzetting daarvan een ernstig en dringend getuigenis te doen hooren.

Wetende, dat de talloze uitingen, die reeds afzonderlijk uit het midden der Christenheid daartoe zijn opgegaan, tot heden door het oorlogsummer werden overstemd, verwachten zij, eenparig optredende en uiting gevende aan de stem der Christelijke consensie, eerder te zullen worden gehoord.

Zij vertrouwen daarbij, dat ook de zusterkerken in de andere landen, ja zelfs die der oorlogvoerende natien, overtuigd van den ernst en de waarheid van dit getuigenis, zich hierbij zullen aansluiten.

Wij beginnen vóór alles met de erkenning van eigen schuld en spreken het uit, dat de zonden der volkeren ook de onze zijn.

Met name belijden wij — al heeft het aan de prediking der gerechtigheid en liefde onder ons niet onbroke — in de duidelijke aanwijzing van het kwaad niet genoeg getrouw te zijn geweest. Zelve waren wij te dikwijls betrokken in een strijd om stoffelijke, althans weinig geestelijke belangen, onder elkaander en ieder in eigen kring, waarbij meermalen wapenen en middelen werden gebruikt, die voor God niet konden bestaan. Ook waar wij opkwamen voor het recht en de eere Gods onder de menschen deden wij dit niet zelden op een wijze, die niet dat verheven doel niet in overeenstemming was.

Dit alles in verootmoediging belijdende, smeken wij om Gods Genade tot vergeving onzer zonden.

Wij zouden echter vrezen onze ontrouw te vermeerderen, als wij nalieten gezamenlijk tegen de ontzettende gebeurtenissen van dezen tijd de stem te verheffen.

Daarom gevoelen wij ons geroepen in den naam des Heeren te vermanen, dat aan het rauw geweld, hetwelk Europa met een volgenden ondergang bedreigt, een einde worde gemaakt.

Op de ontzaglijke schade, die over de volken een diepgaande vernieling brengt, willen wij hier niet te grooten nadruk leggen.

Anders is het met het verlies van miljoenen kostbare menscheleven, dat al somberder stemt en algemeene verslagenheid wekt.

Ernstiger nog, is de ontwrichting van de zedelijke grondslagen van het leven der volkeren. De zekerheid en het vertrouwen, die daarvoor onmisbaar zijn, wankelen; orde en regel worden aan kant gezet, en het gevolg daarvan, een onderste boven keeren van maat en maat-schap, zal niet kunnen uitblijven.

Maar bovenal wijzen we op de geestelijke schade, welke allereerst wordt aangericht.

Het recht Gods, dat naast erkenning van Zijne hoogeheid de eerbiedig eisch van het recht der volken onderling, der groote en der kleine, doet vertreden.

Schande wordt gebracht over den naam van Christus, die niet wil, dat er vijandschap en haat, maar verzoening en dienende liefde onder de menschen wonen.

Er is geen juiste mededeeling meer, maar verbergen der feiten; niet de waarheid, maar de schijnvoorstelling beheerscht de gedachten en oordeelzettingen.

Men zoekt steun in de verheerlijking van het eigen en de verachting van het andere volk, zonder eenige ruimte te laten voor onderlinge waardeering.

Over en weer wordt Gods wrake over de tegenpartij ingeroepen, alsof men zelf zonder zonde was en ondoordacht wordt de leuze opgenomen: geen vrede zonder overwinning; een gedachte, die met den geest des Evangelies van Jezus Christus ten eenenmale in strijd is.

Zoo worden de gewetens verkracht.

Onberekenbare schade aan den Christelijken geest dreigt bij toemening het gevolg te worden van de voortzetting van den oorlog; de geestelijke goederen, waarover de Kerken moeten waken, gaan verloren en het werk der Zending, de heilige roeping der Christen-natie tegenover de wereld, wordt met onvruchtbareheid geslagen. Welken indruk toch moeten de niet-christelijke volken, voor een deel mede in den oorlog betrokken, ontvangen van een Evangelie, dat zij door zijn eigen belijders zien te schande gemaakt?

De Kerken kunnen onder dit alles niet langer zwijgen. Zij mogen geen oogblik de gedachte toelaten, dat op grond van welke overweging ook voortzetting van den krijg gewettigd zou zijn, maar achten het veeleer den plicht der natien met alle kracht te streven naar een vrede door overleg.

Hoe zou overwinningroem kunnen wegemen al het leed, de smart en ellende, waarin de volken al dieper worden gestort?

Welke overwinningsoverwinning zou kunnen opwegen tegen den blijvenden wrok en smetende haat, die bij overwonnenen worden gewekt?

Daarom richt zich de dringende bede der kerken tot regeeringen en volken om eindelijk tot bezinning te komen en zich de hooge roeping bewust te worden, waartoe God de Christen-natie heeft gescit.

Rij de ootmoedige erkenning, de verdere voortzetting van die taak te hebben verbeurd, zij de innige bede, dat Hij nog genadig moge zijn.

Voor wie naar Zijn woord luisteren wil, is het niet twijfelachtig, wat te doen staat: want voor volken en personen geldt de eisch: Zoo wie den naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid.

Daarom roepen wij in Zijn Naam terug van de macht der wapenen tot een erkenning en toepassing van het recht.

Dan zal de vrede, waarnaar het vurig verlangen uitgaat, niet op kunstmatige wijze be-

hoeven te worden gezocht, maar zekerlijk gevonden worden.

De Protestantische Kerken in Nederland: De Nederlandse Hervormde Kerk. De Gereformeerde Kerken. De Doopsgezinde Sociëteit. Het Evangelisch-Luthersch Kerkgenootschap. De Christelijke Gereformeerde Kerk. De Remonstrantische Broederschap. De Unie van Baptisten Gemeenten. De Bond van Vrije Christ. Gem. in Nederland. Het Herveld. Evang. Luth. Kerkgenootschap.

Al is de stijl van dit stuk niet meesterlijk te noemen en al kon de toon warmer en bezielender geweest zijn, toch zal het door den ernst van den inhoud niet nalaten indruk naar buiten te maken.

Het is uitsluitend, dat waar onze Kerken zich opmaken om de Overheden en volkeren te wijzen op hunne zonden, ze beginnen met eerst de hand in eigen boezem te steken en te belijden, hoeveel gebrek en kortkoming in haareigen midden werd gevonden. Evenzeer waardeeren we, dat waar gewezen werd op de schrikkelijke gevolgen, die deze oorlog heeft gehad, niet alleen op stoffelijk gebied, maar vooral op zedelijk en geestelijk gebied, elke schijn zelfs gemeden wordt, alsof men de schuld van het eene volk zwaardig zou willen doen wegen dan die van het andere.

En ook heeft onze hartelijke instemming, dat niet maar in het algemeen op herstel van den vrede wordt aangedrongen, maar als eisch van het Christelijk beginsel wordt uitgesproken, dat het geen vrede mag wezen door overmacht afgedwongen van den tegenstander, maar door onderling overleg verkregen.

Het feit, dat de gezamenlijke Protestantische Kerken zich met dit getuigenis tot de Overheden en volkeren richten, is zeker niet zonder betekenis.

Natuurlijk verwacht niemand, dat door dit vredesmanifest de oorlogvoerende volkeren bewogen zullen worden om terstond tot vredesonderhandelingen over te gaan.

De invloed, waarover onze Protestantische Kerken in Nederland beschikken kunnen, is daarvoor veel te gering. Maar wel heeft dit getuigenis waarde als een uiting der Christelijke consensie om te getuigen tegen de schrikkelijkheid van dezen oorlog, die Europa met den ondergang bedreigt; kan het mede er toe bijdragen om de consensie bij de oorlogvoerende volkeren wakker te schudden, en zal het steun bieden aan de vredesactie, die door de beteregezinden onder deze volkeren wordt gevoerd.

Er lag iets diep krenkends in voor ons gevoel, dat tot dusverre alleen de Paus als hoofd der Roomsche Kerk zijn stem verheft om de volkeren tot liefde en vrede te vermanen, maar dat de Protestantische Kerken zwegen, of nog erger, het vuur van den haat nog hooger deden opvlammen. De oorzaak van dit droeve feit lag vooral daarin, dat de Protestanten, in plaats van het oecumenisch karakter der Kerk hoog te houden, zijn opgegaan in de landskerken en daardoor het belang van hun eigen land voor hen zwaardiger woog dan de eisch van het Evangelie. Het is daarom zoo verblijdend, dat, hoe klein ons land dan ook wezen moge, onze Protestantische Kerken zich hebben opgemaakt om een roepstem te laten uitgaan tot de volkeren, die in dezen oorlog betrokken zijn, teneinde hen te wijzen op de zonden in dezen oorlog begaan, en in Christus naam hen te vermanen, den weg van vrede en recht weer te bewandelen.

Van harte hopen we, dat ook de Protestantische Kerken in andere neutrale landen zich bij dit getuigenis zullen aansluiten en daardoor het gewicht van dit getuigenis nog vermeerderd moge worden. Maar ook al ware dit niet zoo, en al moest dit getuigenis alleen van de Protestantische Kerken in Nederland uitgaan, het blijft ook zoo zijne waarde behouden. Het ontlast onze consensie van de schuld, dat we door te zwijgen niet schuldig zouden staan aan de gruwelen van dezen oorlog. En het kan onder Gods zegen medewerken om de vredesstemming te bevorderen.

Roomsche polemiek.

I.

Het referaat door Prof. Dr. H. H. Kuyper op de Gereformeerde predikanten-conferentie te Utrecht gehouden over *Reformatie en Revolutie*, heeft in de Roomsche pers bestrijding gevonden, gelijk te verwachten was. Nu het Protestantisme bij de viering van het vierde eeuwjetij der Reformatie de zegeningen herdacht, die God de Heere door de Kerkhervorming ons geschonken heeft, en daarbij van zelf ook gewezen wordt op de misstanden die destijds in de Kerk heerschten, kan dit niet anders dan zekere gevoeligheid bij onze Roomsche medeburgers opwekken. Zelfs het bedoelde referaat, dat veeleer defensief dan agressief was en alleen bedoelde de aanpak van Roomsche zijde terug te wijzen door de Kerkhervorming der XVI eeuw in haar aard, revolutionair was en de voorbereiding van de Fransche revolutie, lokte terstond polemiek van Roomsche zijde uit.

Als wel-gehaast kampioen trad ditmaal niet onze bekende antagonist pater Bensdorp, maar pater Ermann in de Tijd op.

Voorzover deze polemiek zich nu richt tegen een minder juiste uitdrukking in het persverslag van dit referaat door de *Nieuwe Rotterdamse Courant* gegeven, kan volstaan worden met de opmerking, dat de verantwoordelijkheid voor zulk een persverslag niet door den referent gedragen wordt. Natuurlijk heeft Prof. Kuyper niet gezegd, dat „hoofdzak bij Luther was het afwerpen van het Pauselijk gezag, en al wat de heer Ermann aanvoert om te doen zien, hoe Luther aanvankelijk zeer ootmoedig tegenover den Paus optrad, en

eerst allengs tot een breuke met den Paus is gekomen, had dus veilig achterwege kunnen blijven. Het is ook wel ietwat onnoozel om te veronderstellen, dat een hoogleraar in de kerkgeschiedenis aan een Protestantische hogeschool met zulke ieder bekende feiten niet op de hoogte zou geweest zijn. Latentelijk zekde Prof. Kuyper: „Het principieele vraagstuk is, of de Reformatoren, door ten slotte te weigeren zich te onderwerpen aan de beslissing van den Paus, wanneer deze beslissing naar hunne overtuiging inging tegen het Woord Gods, opstand pleegden tegen het wettig door Christus in de Kerk ingestelde gezag. Dat was het wat op het twistgesprek te Leipzig den doorslag heeft gegeven; dat wat den Paus naar den banbliksem tegen den weerspannigen monnik grijpen deed, dat wat Luther op den Rijksdag te Worms spreken deed: hier 't al, ik kan niet anders, God helpe mij.“

Op dit principieele punt nu, liet Prof. Kuyper er op volgen, kan Roomsche en Protestant elkaander nooit overtuigen. Een Roomsche, die in den Paus het door Christus zelf aan de Kerk geschonken onfeilbare hoofd eert, kan daarom de reformatie, die met dit gezag van den Paus brak, niet anders dan als een daad van revolutie beschouwen. Terwijl de Protestant, die dit wettig gezag van den Paus betwist en in hem niet anders dan een onwettige macht ziet, die allengs in de Kerk is ingeslopen en zich van het gezag van Christus, den eenigen Koning der Kerk, heeft meester gemaakt, het verzet tegen deze Pauselijke machts-urpatie juist als een daad van de grootste loyaliteit tegenover den wettigen Koning der Kerk zal eeren. En ten slotte wees hij er op, hoe Groen van Prinsterer dus volkomen gelijk had, wanneer hij het grond-beginsel der Reformatie niet zag in de vrijheid van onderzoek, zelfs niet in de leer van de rechtvaardigmaking door het geloof alleen, maar in het opkomen voor het absolute gezag van Christus en Zijn Woord in de Kerk.

Wanneer de heer Ermann voorts opmerkt, dat „Luther de Kerk zoo wilde zuiveren en verbeteren, dat het niet meer de aloude Kerk van Christus was en in dien zin dus trachtte de Kerk te verwoesten“, want dat „het afwerpen van het pauselijk gezag de verwoesting was van de Kerk veler eeuwen“ en eindigt met uit te roepen: „Het was revolutie!“ dan blijkt daaruit wel, hoe volkomen terecht Prof. Kuyper opmerkte, dat elke discussie over dit principieele punt volkomen doelloos is. Een Protestant kan niet anders doen dan de gronden aangeven, waarom deze daad van Luther z. i. geen kerkverwoesting, maar kerkherstel heeft beoogd, en geen revolutie, maar juist het eeren van het wettige, door God ingesteld gezag is geweest. Maar hij doet dit alleen om voor zijn eigen consensie deze aanklacht, van Roomsche zijde ingebracht, af te wijzen, niet om daarmede den Roomschen polemist van ongelijk te overtuigen.

Evenmin zullen we ingaan op hetgeen de heer Ermann aanvoert om te betoogen, dat, al was er zeker tegen het einde der Middeleeuwen verbetering noodig, de toestand der Kerk toch volstrekt niet zoo slecht was, als deze vaak door Protestantische geschiedschrijvers is afgeschilderd. Al is die donkere schildering volstrekt niet alleen van Protestantische geschiedschrijvers afkomstig, maar al vindt men haar evenzeer bij onverdrachte Roomsche schrijvers uit dien tijd, toch is het volkomen juist, dat vaak op dit gebied over en weer overdreven is. Alleen dit geheel punt kan veilig buiten geding blijven. Prof. Kuyper heeft in zijn referaat hierover geen woord gesproken. Hij wees er juist op, hoe deze vraag niet het principieele geding raakt tusschen Roomsche en Protestant, aangezien ook van Roomsche zijde erkend wordt, dat een reformatie in hoofd en leden van de Kerk noodig was, en de vraag dus niet loopt over der noodzakelijkheid van zulk een zedelijke reformatie, maar over de reformatie van heel de Kerk, in haar dogma, hiërarchie en eeredienst.

Van meer belang is dan ook hetgeen de heer Ermann aanvoert in een tweede artikel over de revolutionaire bewegingen, die de reformatie op kerkelijk gebied verzegeld hebben en waarin Rome het bewijs ziet, dat de reformatie een revolutionair karakter droeg.

Op dat historische vraagstuk komen we een volgend maal terug.

De Vrije Universiteit en de Hervormde Kerk.

II.

De bewering van de *Waarheidsvriend*, dat de Vrije Universiteit haar betekenis voor ons Christenvolk in zijn geheel verloren had, omdat zij kerkelijk-Gereformeerd was geworden, of, gelijk zij het uitdrukt, op het terrein der geachtene Kerken was overgegaan, bleek dus niet juist te zijn. De eenige grond, dien ze voor deze bewering aanvoerde, n. l. dat alle professoren der Vrije Universiteit lid der Gereformeerde Kerken moesten wezen, beruiste op een misverstand. Bedoelde bepaling geldt alleen voor de Professoren in de Theologie, maar niet voor die in de andere Faculteiten. De Vrije Universiteit is volkomen vrij om voor deze Faculteiten een Gereformeerde uit de Hervormde Kerk tot hoogleraar te benoemen.

Intusschen begrijpen we zeer goed, dat het voor de Gereformeerden in de Hervormde Kerk toch een struikelblok is, dat de Vrije Universiteit met de Gereformeerde Kerken in nader verband is getreden, waardoor aan deze Kerken zooveel invloed op de Theologische faculteit is gegund. Of het aantal studenten, dat uit de Hervormde aan de Vrije Universiteit studeert, zooveel grooter zou geweest zijn, wanneer dit ver-

band van de Theologische faculteit niet gelegd was, wagen we te betwijfelen. Maar wel is het waar, dat de sympathie van de Gereformeerden in de Hervormde Kerk voor de Vrije Universiteit niet vermeerderd is, doordat de Vrije Universiteit dit contractueel verband voor haar Theologische faculteit met de Gereformeerde Kerken aanging. En waar de Vrije Universiteit is opgericht met het doel om voor alle Gereformeerden in den lande een zegen te zijn, en ze prijs stelt op de liefde en sympathie van alle Gereformeerden, dient daarom de vraag wel onder de oogen te worden gezien, of de klacht van de *Waarheidsvriend* toch niet voor een deel waarheid bevat.

Nu zal de *Waarheidsvriend*, — want ook zij strijdt voor de Gereformeerde beginselen — ons toestemmen, dat het een eisch is van deze Gereformeerde beginselen, dat een Universiteit, die een Gereformeerde karakter draagt, zich, wat haar Theologische faculteit betreft, in nader contact met de Gereformeerde Kerken stelt. Hoe sterk ook door den stichter der Vrije Universiteit bij haar oprichting het beginsel van *souvereiniteit in eigen kring* is uitgesproken en haar zelfstandigheid tegenover Staat en Kerk werd gehandhaafd, toch heeft hij tegelijk verklaard, dat voor de Theologische faculteit een contractueel verband met de Gereformeerde Kerken noodig was. Niet eerst nadat de Dolantie was gekomen, maar reeds toen, bij de stichting onzer Hogeschool, is dit als eisch van het Gereformeerde beginsel uitgesproken. En volkomen terecht. Want van meet af hebben onze Gereformeerde vaders, op het voetspoor van Calvijn, op zulk een nader verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische faculteit aangedrongen. De Synode van Dordt in 1618/19 heeft voor dit nader verband zelfs een geheele regeling ontworpen, waarbij als eisch gesteld werd, niet alleen dat de professoren in de Theologie lid der Gereformeerde Kerk moesten wezen, maar ook, dat de Kerken bij hunne benoeming gekend moest worden en de professoren aan de Kerkelijke censuur onderworpen zouden zijn. Een Universiteit, die, wat haar Theologische faculteit betreft, geheel los van de Gereformeerde Kerken zou staan, zou dan ook kwalijk gezegd kunnen worden aan den eisch van het Gereformeerde beginsel te voldoen.

Stemt ook de *Waarheidsvriend* dit toe, wat we niet anders verwachten, dan zal ze tevens erkennen, voor welk moeilijk vraagstuk de Vrije Universiteit te staan kwam, toen ook zij, naar den eisch van dit Gereformeerde beginsel, nader contact met een Gereformeerde Kerk voor het toezicht op haar Theologische faculteit zocht. Ze kon daartoe geen verband zoeken met de Synode der Hervormde Kerk, omdat van deze Synode allernist te verwachten was, dat zij de Gereformeerde belijdenis zou handhaven. Alleen de Gereformeerde Kerken, die weer ernst maakten met de handhaving der belijdenis, boden waarborg voor de zuiverheid van het Gereformeerde beginsel. Vandaar dat de Vrije Universiteit onder de gegeven omstandigheden niet anders doen kon, dan een nader verband met de Synode dezer Kerken te zoeken.

Over het kerkrechtelijk geding, of de weg, eerst door de Separatie en daarna de Dolantie gevolgd, om de Kerk naar de eischen der Gereformeerde beginselen te hervormen, de meest juiste en meest gewettigde was, heeft de Vrije Universiteit als zoodanig nooit uitspraak gedaan, en ze kan dit ook niet doen. Ze had alleen te vragen, in welke Kerk de *Gereformeerde belijdenis* werd gehandhaafd. En de *Waarheidsvriend* zelf zal erkennen, dat hiervan geen sprake is in de Hervormde Kerk, zoodat ze thans bestaat, maar dat dit wel geschiedt in de Gereformeerde Kerken, hoeveel bezwaren ze ook tegen den oorsprong dezer Kerken hebben moge.

Maar al kon de Vrije Universiteit onder de gegeven omstandigheden niet anders handelen, dan voor haar Theologische faculteit bij deze Gereformeerde Kerken nadere aansluiting te zoeken, toch stemmen we toe, dat deze oplossing niet de meest ideale is en dat daardoor het doel, waartoe de Vrije Universiteit is opgericht, niet is verwezenlijkt.

Dat doel toch was, dat de Vrije Universiteit niet voor een deel, maar voor heel ons Gereformeerde volk ten zegen zou wezen. Nu overduidelijk de *Waarheidsvriend*, wanneer ze beweert, dat de Vrije Universiteit, door dit verband met de Gereformeerde Kerken aan te gaan, aan deze roeping ontrouw is geworden en haar betekenis voor ons Christenvolk verloren heeft. Zelfs van haar Theologische faculteit is dat niet waar. Want de betekenis van zulk een Faculteit schuilt toch niet alleen in de studenten die ze opleidt, maar evenzeer in den invloed, dien ze door de wetenschappelijke werken van hare hoogleraren uitoefent. En dat die invloed zich uitstrekt ook tot de Gereformeerden in de Hervormde Kerk, zal de *Waarheidsvriend* zeker niet ontkennen.

Maar hoeveel overdrrijving ook in die klacht van de *Waarheidsvriend* moge schuilen, er zit een element van waarheid in. Door het verband, waarin de Vrije Universiteit met de Gereformeerde Kerken is getreden, is er een scheidsmuur opgetrokken tusschen haar en de Gereformeerden in de Hervormde Kerk, waardoor ze veel sympathie verloren en veel van haar invloed in deze kringen heeft ingeboet.

Niets zou ons dan ook liever wezen, dan wanneer deze scheidsmuur kon wegvalen en de Vrije Universiteit weer voor alle Gereformeerden in ons land een vereenigingspunt zou kunnen worden. De schuld, dat dit thans niet zoo is, ligt echter niet bij de Vrije Universiteit, maar bij de kerkelijke gedeeldheid der Gereformeerden. Indien

heel d vaderla openba van zel zou de Synode zou d kunnen borg v gische

Aang door he Synode zake d tractant ontvang modera nemen.

Gaar Het a Wa

De Sy hare ven te spreke tijdsomst aan de traktemen

Daarbi dragen, b de Kerk ghend, dringend kan lide de Kerk

Het M sprekt advies u Gode l

I. Ste Christend J. A. Ru De O opent m Ma. Th. redig Kier gedaente partijen i geslachte zijn en e hebben o Het even houdende woelendte blijven, i Ma. Hae Redactie drage zijn h. wijst o voordelen uitvoerig v verbonde dar in de Het over pende Ki met zoogs een nieuw definitieve Het even ongelagen

Volgt e VANKEULE sene schrij PALMETER en Za. te besprekt PALMETER, lijk natou gelidich ove moeten w verklaren terde bes h. j. ziet ongedwong schoonsheid vang niet a nieling en, nauwv zing voor veel en diep v Dr. J. R. d HARD RAU Zwinerland zijn in Ju RAEMER M schrift b titel: Een der Armeni dom van b bloedsam zonderheid aloude lan weten van LANDSCHE I over den i verband m

Als slot 2. Gekre Redactie U stra, Dr. G Dr. J. Kuit Nijverdal.

In het j eerst een a De MODERN LAND, waar geeft, die eindigen, v waarmee D grond van V. U. verv een Duitsch Ed. KÖRIG geest van Juni-Nr. te Exodus 6 dan weer Exodus 6:1

dupliek van In een a Beginnelen Iets wat dat menschelek en disposit bentart; en staat tusschenvoudiger z beginselen i moopolie